

Duhovnik ljubljanske škofije Anton Žakelj-Rodoljub Ledinski

Bogdan Kolar

Upok. red. prof., Teološka fakulteta Univerze v Ljubljani,
bogdan.kolar@teof.uni-lj.si

Duhovnik ljubljanske škofije Anton Žakelj sodi med vrsto slovenskih duhovnikov, ki so sredi 19. stoletja pustili sledi tudi na kulturnem in literarnem področju. V času študija si je pridobil dobro teološko izobrazbo, široko razgledanost in znanje več jezikov. Nenaklonjene življenjske razmere mu niso omogočile, da bi dosegel višje cerkvene službe. Vse življenje je bil kaplan in je v 26 letih deloval kar na devetih župnijah. Bil je tesno povezan s preprostimi ljudstvom, med katerim je deloval, in prihajal v napetosti s cerkvenimi predstojniki. Kljub težkim osebnim preizkušnjam je bil glasnik upanja in zvest svojemu temeljnemu duhovniškemu poslanstvu.

Ključne besede: Anton Žakelj (1816–1868), Anton Alojzij Wolf (1782–1859), škofija Ljubljana, teološki študij, 19. stoletje

Anton Žakelj is one of the Slovenian priests of the 19th century that gave their contribution also on the cultural and literary field of the national heritage. He got a solid theological education, knowledge of more languages, and intellectual formation during his theology studies. Because of unfavorable circumstances he was not able to get higher Church positions. He was associate pastor his whole life and worked as priest in nine parishes in his priestly life. He established good relations with the simple people and stuck in conflicts with his Church superiors. In spite of hard personal trials was he a herald of hope and faithful to his fundamental priestly vocation.

Keywords: Anton Žakelj (1816–1868), Anton Alojzij Wolf (1782–1859), Diocese of Ljubljana, theology, 19th Century

Anton Žakelj (1816–1868)¹ je prehodil pot lepega števila slovenskih duhovnikov, ki so v 19. stoletju poleg svojega dela v cerkvenih strukturah, pokazali ustvarjalnost na kulturnem, prosvetnem in narodno-buditeljskem področju. Kot

¹ Doslej je najbolj celovito zbirko gradiva o življenju in delu Antona Žaklja pripravil Viktor Steska, ki je sestavil rokopis *Anton Žakelj – Rodoljub Ledinski – Njegovo življenje in njegova dela* in ga hrani NŠAL 468, zapuščina V. Steska, fasc. 2. Gradivo, ki ga je o njem zbral župnik Ivan Vrhovnik, čas zbiranja je bil okoli leta 1900, je v zapuščini akademika dr. Rajka Nahtigala, ki jo hrani Biblioteka SAZU, fasc. korespondenca, tuja. O zapuščini A. Žaklja pišejo v svojih razpravah J. Marn, V. Steska in J. Dolenc, v posameznih razpravah s področja slovenske literarne zgodovine je manj omenjen, delovanju na cerkvenem področju ni veljalo veliko pozornosti.

duhovnik ni izstopal, da bi dosegel ugledne cerkvene službe, niti toliko ne, da bi prevzel samostojno pastoralno odgovornost na eni od župnij ljubljanske škofije. Vse življenje je bil med ljudmi na podeželju in delil njihovo usodo. Na njegovo odločitev za duhovništvo so vplivali različni dejavniki. V družini je bil stric duhovnik, materin brat Janez Ažbe (1788–1832), nazadnje župnik v Radečah; domnevati smemo, da je bil svojemu nečaku v pomoč pri vzdrževanju v času šolanja. Vrsta znancev in sošolcev se je odločila za takšno pot. Svoj vpliv je imela bližina domače hiše krajevni cerkvi in povezanost z domačim ali katerim drugim duhovnikom. Žakelj, čigar rojstni dom je bil na ozemlju kaplanije Ledine,² se je v otroških letih preselil z materjo v kraj Dole nad Idrijo, na kmetijo, ki je nosila ime 'pri Trevnu'. Ozemeljsko razpotegnjene Dole so bile cerkveno sicer del lokalne kaplanije Zavratac, a so bile mnoge hiše bližje cerkvi na Gorah. Zato je bil Žakelj najbolj povezan z lokalnim kaplanom Jernejem Bizjakom (1793–1876)³ na bližnjih Gorah, na katerega se je zelo navezal. Pri njem si je izposojal knjige iz njegove bogato založene knjižnice in počitniške mesece zato v glavnem preživel v župnišču na Gorah. Po podatkih v šematizmah ljubljanske škofije za trideseta leta 19. stoletja je lokalna kaplanija Gore štela manj kot 500 ljudi, na ozemlju lokalne kaplanije Zavratac pa je živelo več kot 600 ljudi.⁴ Domnevati smemo, da je bil pomočnik duhovniku pri cerkvenih obredih in da se je tudi sicer čutil povezanega z omenjenim lokalistom, ki naj bi mu, kakor je ohranil zapisano Ivan Vrhovnik, pomagal, da je nadaljeval študij in ni bil vpoklican v vojsko, potem ko je končal predhodno izobraževanje in je daljši čas bival na domu. Iz Žakljevih zapisov in pričevanj sodobnikov ni zaslediti obžalovanj, da se je odločil za duhovniški poklic ali da bi kakorkoli obžaloval svojo temeljno izbiro. Pri mnogih duhovnikih je bila to zavestna odločitev, da so tako ob bolj ali manj zagotovljeni gospodarski osnovi za življenje imeli več možnosti delovati med ljudmi in za njihov verski, kulturni, socialni in še kakšen dvig. Ni bila nujno pri vsakem v ozadju le pobožna mati, ki si je želela sina duhovnika, da bi vsaj eden od sinov šel v lemenat, da bo molil zanjo in da bo njeno »dušo iz vic

² V času jožefinskih cerkvenih reform v drugi polovici 18. stoletja je bilo ustanovljenih več kaplanij in lokalnih kaplanij, ki so bile predhodne stopnje pred ustanovitvijo samostojne župnije. Lokalni kaplani so imeli več pastoralnih pooblastil kot kaplani; slednji so bili povsem odvisni od krajevnega župnika. Nekatere lokalne kaplanije so bile v nadaljevanju ukinjene, večina pa je v 19. stoletju pridobila župnijske pravice. Razlog za spremenjen pravni položaj je bilo število prebivalcev in gospodarski temelji. Ker je bil A. Žakelj rojen v kaplaniji Ledine, so v vseh seznamih duhovnikov ljubljanske škofije kot njegova rojstna župnija navedene Ledine.

³ Jernej Bizjak je bil doma iz župnije Dobrova. Dolga leta je bil lokalni kaplan na Gorah nad Idrijo, umrl je 25. julija 1876 kot župnik na Jesenicah. Bil je znan kot homeopat. Prim. šematizme ljubljanske škofije.

⁴ Prim. *Catalogus cleri diocesis Labacensis ineunte anno 1841 in 1842.*

jemak«. Zaradi izvirnih potez njegove osebnosti, delno tudi zaradi duhovniških mest, kamor je bil poslan, in tamkajšnjih župnikov, je bila njegova duhovniška pot na svoj način nekaj posebnega in se je v marsičem razlikovala od poti velike večine njegovih stanovskih kolegov, ki so prevzemali pastoralna mesta na večjih župnijah ali na nekaj desetletij pred tem ustanovljenih lokalnih kaplanijah. Postal je »slavnoznani Rodoljub Ledinski« ali »dobroznani slovenski pesnik«,⁵ kakor ga je poimenoval Janez Bleiweis, na cerkvenem področju pa »večni kaplan«.

Teološko izobraževanje

Po šolanju v Idriji, Ljubljani, Karlovcu in Novem mestu je Anton Žakelj v Ljubljani naredil licej (1836–1838), kjer je dokončal filozofske razrede, in nato nadaljeval teološko izobraževanje. Štiriletni teološki študij je opravil v letih od 1838 do 1842 v osrednji izobraževalni ustanovi ljubljanske škofije – škofijskem semenišču. Študijsko leto se je začelo v začetku novembra in se zaključilo v začetku septembra. Ljubljanska teološka šola (najpogosteje se je zanjo uporabljalo ime Teološko-bogoslovno učilišče, nato Teološki – Bogoslovni študijski oddelek na c. kr. Liceju v Ljubljani) je v tem času imela ustaljen ritem delovanja, uveljavljen program in učiteljski zbor, kot so ga takrat zahtevali državni in cerkveni predpisi (Ambrožič 2010: 351–456). Po odhodu Francozov je bil obnovljen sistem, ki je veljal pred njimi. Večina učiteljev je študirala na dunajskem Avguštineju, to je v osrednji ustanovi monarhije za specialistični študij duhovnikov. Po prizadevanju škofa Antona Alojzija Wolfa (1782–1859)⁶ so bili vsi učitelji strokovno dobro pripravljeni in po svoji starostni sestavi zelo mladi. Kot ugotavlja M. Ambrožič, so bili učitelji sredi tridesetih let ob nastopu službe povprečno stari okoli 26 let.

V študijskem letu 1838/39, ko je študij začel Anton Žakelj, je bilo v prvem letniku 18 študentov, v vseh letnikih 65. Pečat življenju bogoslovcev in ustanovi so dajali: ravnatelj semenišča (Jurij Zupan, direktor teoloških študijev na liceju, ljubljanski stolni kanonik, sicer profesor pastoralnih predmetov), podravnatelj

⁵ Prim. novico o njegovi smrti v *Kmetijskih in rokodelskih novicah*, št. 18, 29. april 1868, 145. Zapisal jo je dr. J. Bleiweis, ki je Žakljevo delo spoštoval in cenil.

⁶ Anton Alojzij Wolf je kot 24. ljubljanski škof vodil škofijo od leta 1824 do svoje smrti leta 1859. Velja za uglednega cerkvenega predstojnika v prvi polovici 19. stoletja, saj je preoblikoval razmere v ljubljanski škofiji na več področjih. Posebno pozornost je namenjal poslovanju bogoslovnega semenišča ter izobrazbi mladih (sredstva za ustanovitev dijaškega konvikta *Collegium Aloysianum*). Izstopal je po številnih pobudah na kulturnem področju in kot podpornik večjih projektov (nov prevod Svetega pisma, slovarji ...). Prim. F. M. Dolinar 1991: 714–716; *Wolfov simpozij v Rimu* (ur. E. Škulj), Celje: Mohorjeva družba 1994.

in ekonom (Andrej Meterz), študijski prefekt (Janez Polc, tudi učitelj cerkvene zgodovine, kanonskega prava in patrologije), spiritual (Jurij Volc, priznan nabožni pisec in prevajalec) ter vrsta učiteljev, ki so hkrati imeli naloge v okviru škofijske kurije ali v stolnem kapitlju.⁷ Šlo je za ustaljeno vzgojno-izobraževalno ekipo, ki je bila podobno sestavljena v vseh takratnih bogoslovnih semeniščih. Bogoslovci so bivali in imeli predavanja v poslopju ob stolnici in škofiji ter bili tesno vpeti v dogajanje ob središču škofije.

Žakelj je v semenišču našel vrsto rojakov, z nekaterimi od njih pa je skupaj opravil vsaj kakšen srednješolski razred. Z njim je isto leto šel v bogoslovje Škofjeločan Jakob Volčič. Leto pred tem, to je leta 1837, so v bogoslovje odšli že trije rojaki: Lovro Pintar, Janko Potočnik in Jakob Krašna. Dodati je treba, da jih je bilo tudi med učitelji kar nekaj s širšega področja Žakljevega domačega kraja (Dolenc 1956: 205–216).

Vsaj nekateri učitelji so s svojimi ravnanji in idejami vplivali na mlade študente in jih usmerjali pri njihovem študiju. Pri posameznih, predvsem starejših, so se še vedno čutili sledovi rigorističnih idej, ki so prevladovali v predhodnih desetletjih. Kakšen od učiteljev je po tem izstopal, čeprav bi ga težko označili z izrazom janzenist. Učitelj moralne teologije, ki je največ obravnavala praktična pastoralna vprašanja, mu je bil vsa leta Jožef Dagarin (1785–1850), rojen v Železnikih; hkrati je bil sinodalni izpraševalec za isti predmet in je svojo učiteljsko kariero končal ravno v letu 1842, ko je Žakelj dokončeval svoj študij. Jožef Dagarin je sicer izšel iz janzenistične šole, vendar pa več stvari govori o tem, da ni bil fanatičen bojevnik za ohranjanje praktičnega janzenizma, poudarja France Kidrič in se pri tem opira tudi na mnenje Janeza Bleiweisa, ki je tudi bil Dagarinov učenec in ga je poznal tako iz Kranja, kjer je bil Dagarin njegov katehet, kot iz Ljubljane, kjer je bil njegov učitelj verskih predmetov in akademski nedeljski pridigar (Kidrič 1925: 110–111). Morda bi temu vplivu lahko pripisovali dejstvo, da so nekateri ohranili Žaklja v spominu kot strogega spovednika. Učitelj dogmatičnih predmetov je bil mlad dunajski študent Janez Zlatoust Pogačar (1811–1884), doma v Vrbi, župnija Breznica, ki je v začetku avgusta 1837 bil promoviran in že v drugem semestru študijskega leta 1837/38 postal suplent za dogmatiko ter nato še za pedagogiko (splošno vzgojeslovje) (Kidrič 1933: 404–408). Pogačar je imel tudi predavanja bibličnih vsebin Stare zaveze in še nekatere predmete. Slovel je po široki izobrazbi in razgledanosti in je to pričakoval tudi od študentov. Biblične predmete Stare zaveze in orientalske jezike je predaval Simon Klančnik (1810–1844), ki je veljal za enega najbolj nadarjenih duhovnikov tistega časa v ljubljanski škofiji. Uveljavil se je še kot

⁷ Podatki za vsako leto so razvidni iz letne publikacije *Catalogus cleri dioecesis Labacensis*, ki je izhajala na začetku koledarskega leta.

pisec nabožnih del in zagovornik pravic živali (Lesar 1925: 457–458). Novozavezne biblične predmete in grščino je predaval Urban Jerin (1785–1849), poznan pristaš metelčice (Glonar 1925: 406–407). Učitelj pastoralne teologije je bil Jožef Poklukar (1791–1866), rojen v Gorjah, pred tem teološki učitelj v Celovcu (kjer je bil njegov študent Anton Martin Slomšek). Sestavil in uporabljal je slovenski učbenik *Duhovno pastirstvo* (Lukman 1933: 427–429). Slovenščino (ali t. i. slovansko filologijo) je ves čas poučeval Franc Metelko (1789–1860); Žakelj je njegova predavanja poslušal v drugem letniku (Kolarič 1933: 105–109). Cerkveno zgodovino in kanonsko pravo je predaval laik Jurij Dolinar (1764–1858), doma iz Vovč v Poljanski dolini. Uporabljal je učbenike kot v drugih podobnih ustanovah (kakšen od učbenikov je bil tudi na indeksu) (Glonar 1925: 142). Dolinar je bil tudi sicer znan kot podpornik dijakov in študentov (med drugimi je podpiral F. I. Barago). Večina predmetov je bila v latinskem jeziku, pastoralna teologija se je poučevala v slovenskem jeziku.

Josip Marn navaja pričevanje njegovih študijskih tovarišev, da je bil Žakelj nadpovprečen študent, obdarjen s številnimi talenti in zavzet pri študiju. Teološke predmete je opravil »eo ipso«, ohranja spomin Marn. »Kakor tukajšnji škofijski zapisniki kažejo, napredoval je Anton Žakelj do mala v vseh naukih bogoslovnih izverstvo, deloval jako marljivo in vedel se ven in ven hvalevredno« (Marn 1879: 52). V spominu sošolcev je posebej ostala njegova sposobnost za učenje jezikov, ki jih je poznal preobilo, »slovanska narečja pač vsa; govoril i popeval v slovenščini, hrovaščini, češčini, poljščini; italijanski znal govoriti popolno, francosko bilo mu domač jezik; v naravoznanstvu, osobito v geognosiji in v geologiji izveden; sploh ni bilo skoro stroka, o katerem bi ti ne bil znal – ne le poveršno, marveč dokaj temeljito govoriti – tudi še v poslednjih letih« (Marn 1879: 52–53).

Bogoslovni študij je bil za Žaklja čas pridobivanja znanj s področja teologije, bibličnih ved, cerkvenega prava in zgodovine, tudi slovenskega jezika. Dobro se je naučil več jezikov, poleg nemščine še grščino in latinščino, italijanščino in francoščino in nato iz osebnega interesa in naklonjenosti do Slovanov še več slovanskih jezikov. To mu je v življenju dajalo možnosti, da je prevajal iz vseh teh jezikov in se srečeval z idejami, ki so bile navzoče v tistih okoljih, seveda ne zgolj na teološkem področju. Čas teološkega študija je bil zanj tudi čas pridobivanja splošne razgledanosti in uvajanja v kulturno delovanje. Za to je imel številne izzive in priložnosti. Kot je mogoče sklepati iz ohranjenega gradiva in življenjskih poti duhovnikov, ki so se izobraževali v tistem obdobju, vodstvo semenišča temu očitno ni nasprotovalo, saj se je Žakelj s pesmimi, ki niso bile ravno pobožne ali liturgične, oglašal v dnevnem tisku še kot bogoslovec, s čimer je presegal okvir in program življenja v semenišču.

Žakelj je bil član Čitavnega zbora v semenišču, kjer se je zavzemal za uveljavljanje ilirskega tiska. Aprila 1841 se je v semenišču srečal s Stankom Vrazom ter ruskim slavistom I. I. Sreznjevskim, ko sta obiskala ljubljanske bogoslovce na svoji poti na Koroško in v Rezijo.

Žakelj je duhovniško posvečenje prejel 6. avgusta 1842 v ljubljanski stolnici. Podelil mu ga je knezoškof Anton Alojzij Wolf, dolgoletni voditelj ljubljanske škofije, ki ga je pred tem sprejel med bogoslovce svoje škofije in mu podelil večino duhovniških služb.

Žakelj nove maše ni obhajal v rojstnem cerkvenem občestvu Ledine nad Idrijo, temveč pri duhovniku J. Bizjaku na Gorah. Po pričevanju, ki ga je ohranil I. Vrhovnik, naj bi ledinski duhovnik slovesnosti ne bil naklonjen,⁸ zato je novo mašo imel pri svojem podporniku J. Bizjaku.⁹ Glede na dejstvo, da je od svojega tretjega leta živel v bližini cerkve sv. Magdalene na Gorah in da s cerkvijo na Ledinah ni imel stikov, je bila takšna odločitev povsem v skladu z merili, ki so veljala pri izbira krajev za obhajanje novih maš. Kot je bila takrat navada, so se k pogostitvi zbrali na dveh krajih: duhovščina v duhovniški hiši na Gorah, sorodniki na domačiji v Dolah.¹⁰

Duhovniške službe

V skladu z navadami tistega časa in ravnanjem škofa Antona Alojzija Wolfa so morali mladi duhovniki preizkusiti vsaj nekaj župnij kot kaplani, da so se potem lahko potegovali za službo župnika. Če so bili pri tem uspešni, so morali nato opraviti še tako imenovani župniški izpit, pri katerem so pokazali svoje teološko znanje in neke vrste sintezo večine teoloških predmetov. Kljub spodbudam kolegov se A. Žakelj na tak izpit ni pripravil in ga ni opravil. Župnijskega mesta niso dosegli vsi, temveč so nekateri celo življenje ostali kaplani ali duhovni pomočniki. To ni bilo vedno odvisno samo od njih. Marsikdaj župnijskih mest ni bilo zadosti ali niso bila izpraznjena v določenem času. A že samo s tem, da niso pridobili naslova župnika, je bilo njihovo življenje v marsičem prikrajšano

⁸ Kaplanijo Ledine je takrat pastoralno oskrboval kaplan Sebastijan /Boštjan/ Jeglič (rojen 1779 v Zg. Gorjah, duhovniško posvečenje je prejel 22. avgusta 1805). Po Vrhovnikovem mnenju naj bi se A. Žakelj bolje razumel z mlajšim duhovnikom J. Bizjakom (rojen je bil leta 1793). Prim. *Catalogus cleri diocesis Labacensis* za leto 1841 in 1842.

⁹ Prim. zapiske I. Vrhovnika v zapuščini R. Nahtigala.

¹⁰ Glede na reorganizacijo škofije Koper v letu 2018 je bila župnija Gore ukinjena in je postala podružnica župnije Idrija, župnija Zavratac je bila ukinjena in je postala podružnica župnije Godovič. Župnija Ledine pa je ostala še naprej samostojna pastoralna enota. Prim. J. Bizjak, Preureditev župnij v škofiji Koper, *Družina*, št. 31, 30. julij 2017, 8.

– dohodki za kaplane, duhovne pomočnike, beneficiate, različne kurate so bili skromni in njihovi nosilci so marsikdaj živeli v pomanjkanju. Posledično so bili pogostokrat premeščeni in že tudi zaradi tega oškodovani zaradi številnih selitev. Stroški selitve so bili za mnoge kaplane pomemben izdatek in vzrok za njihovo revščino. Mnogi med njimi so bili bolehnii in podvrženi različnim slabim navadam. Če jim je uspelo, da so k sebi pritegnili še katerega člana družine, marsikdaj tako imenovane strice ali tete ali morda starše, in je bila na voljo kaplanija s posestvom, se je nekako dalo dostojno preživeti. Tudi kaplan A. Žakelj je vzel k sebi svojo mater in se je poslovil od nje, ko je deloval na Blokah. Sicer so pa morali živeti v pomanjkanju, neredko celo v stiski in si z lastno iznajdljivostjo najti dodatna sredstva za preživljanje.

Gradac pri Podzemlju

V začetku avgusta leta 1842 je odšel na svoje prvo duhovniško mesto v kraj Gradac pri Podzemlju v Beli Krajini,¹¹ kjer je postal član duhovniške ekipe v župniji sv. Martina kot beneficiatni kurat in domači učitelj na gradu barona Alojza Gusiča (Gussich) v Gradcu pri Črnomlju. Zanj je prosil baron sam in ga je priporočil škofu A. A. Wolfu. Baron Alojzij Gusič je bil upokojeni c. kr. stotnik, ki je živel v graščini z družino. Leto pred tem je v dogovoru s škofijskim ordinariatom v Ljubljani ustanovil grajski beneficij, s čimer si je zagotovil možnost, da je dobil lastnega duhovnika. Le-ta je imel v graščini stanovanje, prehrano in letno dobival kot plačilo 208 gld.¹² Dolžnosti grajskega kurata in beneficiata so bile opredeljene v ustanovitveni listini in so obsegale dušnopastirske ter učiteljske naloge. Baron je namreč imel deset otrok, osem dečkov in dve deklici. Dušnopastirske naloge so bile: vsako nedeljo in praznik obhajati mašo v grajski kapeli in prebrati evangelij v slovenskem jeziku; ob istih dneh imeti popoldne krščanski nauk in litanije v podružnici v Kloštru ali v grajski kapeli; od 1. novembra do velikonočne nedelje (to je v zimskem času) moliti v grajski kapeli rožni venec in lavretanske litanije; vsako leto 24. marca imeti bogoslužno opravilo v podružnični cerkvi v Kloštru. Ker poročil o Žakljevem delu kot grajski kaplan ni, lahko le domnevamo, da je imel stike z drugimi duhovniki v župniji Podzemelj (takrat je bil župnik Jurij Krašovec, kaplan Josip Malič) kot tudi z duhovniki v Črnomlju, Metliki ali Semiču; v vsaki od teh je bilo poleg župnika še več duhovnikov, aktivnih ali upokojenih. Življenje in

¹¹ Prim. *Catalogus cleri dioecesis Labacensis* 1843, 59.

¹² Opis ustanove beneficija in nalog duhovnika vsebuje rokopis Žakljevega življenjepisa, ki ga je pripravil V. Steska.

delo duhovnikov je usklajeval metliški dekan Vincenc Vovk. V Črnomlju je bil župnik Ignacij Holzapfel in v Semiču Josip Žagar. Iz Žakljevih poznejših zapisov lahko vidimo, da je v tem času zahajal tudi v Karlovac in imel stike s tamkajšnjimi duhovniki.¹³ Iz pričevanj, ki jih je zbral I. Vrhovnik, je bila prva duhovniška služba med Belokranjci za A. Žaklja v marsičem odločilna, med drugim naj bi se prav v srečevanjih z duhovniškimi kolegi in z domačini v Beli Krajini razvadil pohajanja po [vinskih] kletih in posedanja v veseli družbi.¹⁴

Kot ugotavlja V. Steska, se je A. Žakelj po treh letih naveličal služiti gospodi in si je zaželel spremembe; o tem je sporočil baronu Gusiču. Le-ta je 29. junija 1845 prosil škofa A. A. Wolfa, naj mu pošlje upokojenega duhovnika, ker zaradi pomanjkanja duhovnikov ni bilo pričakovati, da bi mogel dobiti duhovnika v mlajših letih. Škofu je sporočil, da bi bil zadovoljen tudi z bogoslovcem četrtega letnika, ki bi bil premlad za posvečenje in bi čas do tedaj preživel v graščini Gradac. V tem času bi maše lahko prevzel v Črnomlju bivajoči upokojenec Ivan Schneller. Bogoslovec bi učil otroke in dobil na leto 100 gld plače ter preostanek od beneficija. Škof A. A. Wolf je odgovoril, da takšnega bogoslovca nima in bo zato beneficij razpisal ter nato poslal baronu predloge.

Ribnica

V župniji Ribnica je bilo Žakljevo drugo delovno mesto. Bil je vikar in nato kaplan od oktobra 1845 do poletja 1848 (Skubic 1976: 234). Svojo duhovniško službo je tu začel v času župnika in dekana Janeza Ev. Travna (1781–1847), ki je bil poznan kot zelo strog janzenist. A. Skubic (1976: 207) ga je označil kot »enega najhujših janzenistov tedanje dobe«. Žakelj je bil njegov osebni vikar, kajti Traven je bil star in bolehen in je potreboval stalno pomoč. Travnov naslednik Ignacij Holzapfel (1799–1868, v Ribnici od 1848), ki tudi sam ni bil brez janzenističnih idej, je v pridigi leta 1849 o Travnu dejal, da po njegovi zaslugi več kot polovica vernikov že nad dvajset let ni prejela sv. obhajila. Travnovo ravnanje je pripomoglo, da so bile prazne spovednice in zapuščene obhajilne mize. Traven je bil skladatelj in pisatelj. Slovstveno je deloval tudi župnik in dekan Holzapfel, pri katerem pa je prevladal vpliv njegovega sošolca Friderika I. Barage in njegovi pogledi na praktično vernost. Opustil je večino svojih janzenističnih idej in je ravnal bolj milo (Kidrič 1925a: 337–338). Po Travnovi smrti je župnijo Ribnico

¹³ To potrjuje leta 1856 v *Novicah* objavljen spis *Pobratimstvo*, za katerega pravi, da se je navdušil v Karlovcu.

¹⁴ I. Vrhovniku je o tem pripovedovala gospodinja pri J. Bizjaku, s katero je govoril v času zbiranja gradiva leta 1900; zapis je ohranjen v zapuščini R. Nahtigala.

kot župnijski upravitelj vodil kaplan Anton Krašovec, ki je bil Žakljev stanovski kolega, in je za župnijo skrbel že v času boleznj župnika Travnja, Žakelj je postal kaplan. Dekanovo smrt je škofijskemu ordinariatu sporočil A. Žakelj. »Pisava je dokaj čedna, jasna in precej pokončna. Podpisal se je Shakelj,« ugotavlja V. Steska.¹⁵ Za župnika in dekana v Ribnici je bil nato imenovan in 24. aprila 1848 umeščen bivši črnomaljski župnik Ignacij Holzapfel, ki je bil zdrav in pri polni moči; zato ni potreboval osebnega kaplana, kar je tudi sporočil škofijskemu ordinariatu v Ljubljani. Ob Holzapflu tako nista bila potrebna dva duhovnika, zato je predlagal, da A. Žaklja premestijo kam drugam.

Bloke

Škof A. A. Wolf je ustregel Holzapfluvi želji in je A. Žaklja sredi avgusta 1948 imenoval za prvega kaplana na Bloke.¹⁶ Župnija Bloke na Notranjskem je imela v tistem času več kot 2600 vernikov in poleg župnijske cerkve sv. Mihaela še 9 podružničnih cerkva. Žakelj je bil tam prvi kaplan od 1848 do avgusta 1850 pri župniku Ignaciju Grumu; ob njem je bil še en duhovnik. V spominu ljudi je ostalo, da je rad prihajal v uradniško družbo v Lož in da je bil zavzet Slovenec. Kot je razvidno iz ohranjenega dopisovanja z bratom, je Žakelj takrat k sebi vzel svojo ostarelo mater in z njeno pomočjo načrtno zbiral narodne pesmi, ki jih je nato pošiljal v objavo. Mati je pri njem tudi umrla in je bila na Blokah pokopana.¹⁷

Dobrnič

Konec avgusta 1850 je Žakelj dobil imenovanje za kaplana na ugledno župnijo Dobrnič v dekaniji Trebnje. Poleg župnijske cerkve je imela še 7 podružnic in več kot 2000 vernikov. Župnija Dobrnič je bila Žakljevo delovno področje od 1850 do 1853. Tam je imel za svojega cerkvenega predstojnika župnika Franca Kaligerja, doma iz Stopič (rojen 1800, ordiniran 1826). Kot je bila takrat ustaljena navada, so kaplani oskrbovali predvsem podružnične cerkve in opravljali obrede v bolj oddaljenih delih župnije.¹⁸

¹⁵ V. Steska, Gradivo za življenjepis A. Žaklja, NŠAL 468, fasc. 2.

¹⁶ NŠAL/ŠAL, spisi, župnija Bloke.

¹⁷ Prim. gradivo o tem v zapiskih I. Vrhovnika, ki so del zapuščine R. Nahtigala.

¹⁸ *Catalogus cleri dioecesis Labacensis* za ta leta.

Mirna peč

V začetku aprila 1853 je bil premeščen za prvega kaplana v župnijo Mirna peč, kjer je kaplanoval štiri leta, od 1853 do 1857. Župnija je štela 3100 ljudi; poleg župnijske cerkve je bilo še 7 podružnic. Ob njem je bil še drugi kaplan, Peter Teran, župnik je bil Janez Križaj, doma iz Naklega (rojen 1802, ordiniran 1834). Po Marnovih zapisih se je Žakelj tu izkazal kot dober plavalec, ki je lahko tekmoval z ljudmi v plavanju in potapljanju v Krki. Tu je odkril podzemni vodni izvir (Marn 1879: 49). Ob imenovanju na novo službo, dokument mu je moral izročiti novomeški prošt Jernej Arko (službo prošta je opravljal od leta 1852 do 1868), ki je bil hkrati dekan, je škofijski ordinariat dekanu naročil, da mu ob izročitvi imenovanja jasno pove vse očitke, ki so se nabrali proti njemu in da ga v imenu škofijskega ordinariata resno opomni, da je to zadnje imenovanje, ako ne bo opustil prekomernega pitja in obiskovanja gostiln.¹⁹ V. Steska povzame: »Ta opazka nam z enim mahom razkriva žalostno dejstvo, da Žakelj ni uspešno deloval v vinogradu Gospodovem, ampak da so se čule pogostne pritožbe, da preveč poseda po krčmah. Poleg tega je bil že v letih, ko bi moral misliti na župnijski izpit, da bi mogel nastopiti samostojno duhovsko službo. Iz omenjenega vzroka pa ni imel dovolj vztrajnosti, da bi se učil za izpit.«²⁰

Poljane

Poljane nad Škofjo Loko so bile kraj Žakljevega delovanja od poletja 1857 do aprila 1861; župnijo je vodil župnik Janez Globočnik (rojen 1815 v Železnikih, ordiniran leta 1839), ki je bil Žakljev sošolec iz semenišča. Župnija je štela preko 3300 ljudi. Prvi kaplan je bil najprej Anton Ahčin, nato Jurij Drnovšek.²¹ Po Drnovškovi zaslugi se je ohranilo nekaj spominov na Žakljevo delo v Poljanah. Nosil je očala in ni veliko dal na obleko. »Govornik je bil izvrsten, dasi ni rabil pridigarских knjig. Kdor je z njim občeval, je moral priznati, da je bil velik talent. Sedel je rad pri peči, čital in pil pivo. V Poljanah je rad zahajal v Vidmarjevo gostilno. Radi tega je bil suspendiran. Škofijski ukaz je prejel župnik Janez Globočnik. Ta ga je izročil meni (kaplanu Juriju Drnovšku), naj ga izročim Žaklju. Nevede, kaj je v listu, mu ga izročim. Žakelj prebere listino in užaljen obmolkne. Prijaznost je prenehala.«²² Kaplana sta morala živeti v zelo

¹⁹ NŠAL/ŠAL, spisi, župnija Mirna Peč.

²⁰ V. Steska, Gradivo za življenjepis A. Žaklja, NŠAL 468, fasc. 2.

²¹ Prim. *Catalogus cleri dioecesis Labacensis* za leto 1858, 22.

²² Pričevanje je ohranil V. Steska v gradivu za življenjepis A. Žaklja, NŠAL 468, fasc. 2.

revnih razmerah. O tem je ohranil pričevanje urednik *Novice* Janez Bleweis, ki je na eni svojih poti želel obiskati zvestega sodelavca svojega lista.²³ Kaplanija v Poljanah ni bila vredna tega imena. Iz zapiskov, ki jih je ohranil I. Vrhovnik, je razvidno, da je prihajalo med župnikom J. Globočnikom in A. Žakljem do stalnih napetosti in da je Globočnik na škofijski ordinariat v Ljubljano pošiljal neugodna poročila (»ga je tožaril«). Novice o kaplanovem ravnanju pa so prišle tudi do drugih župnikov. 3. aprila 1861 je škof Jernej Vidmar namreč poslal dopis loškemu župniku in dekanu Francu Kramarju, v katerem mu je sporočil, da je A. Žakelj imenovan za kaplana pri Sv. Križu in da tamkajšnji župnik prevzema tudi nalogo upravljanja kaplanovega premoženja in skrbi za dostojno obleko. To naj bi bil še zadnji poskus, da bi kaplan Žakelj uredil svoje življenje.²⁴

Sv. Križ

Iz Poljan je bil Žakelj z dekretom dne 4. aprila 1861 poslan na drugi konec škofije, v Sv. Križ (Podbočje) pri Kostanjevici na Dolenjskem, kjer je ostal tri leta, od 1861 do 1864. Bil je drugi kaplan ob Andreju Petiku. Župnija je imela več kot 2600 vernikov ter poleg župnijske cerkve še 5 podružnic. Glas o Žakljevih slabih navadah je prišel že pred njim, zato je imel župnik Jurij Krašovec, s katerim sta se srečala že v Beli Krajini, kjer je bil Krašovec župnik v Podzemlju, pomisleke, o primernosti, da pride prav v župnijo Sv. Križ, češ »da vinske gorice s hramovi, stara navada prijaznih ljudi, ki vabijo piti, ne bodo poboljšale starih privad«.²⁵ Ob imenovanju je škof Jernej Vidmar župniku Krašovcu naročil, da je skrbel za kaplanovo premoženje in mu oskrboval obleko ter mu hkrati dal pravico, da je kaplana začasno suspendiral a sacris (od opravljanja duhovniške službe), če njegovo ravnanje ne bi ustrezalo duhovniškemu poklicu.²⁶ Po pričevanju Žakljevih kolegov kaplanov v tem obdobju ni segal na literarno področje, ker naj bi se bil že izpel, kakor je v svojih zapiskih ohranil spomin V. Steska.

²³ Prim. Bleiweisov potopis Iz Ljubljane do Žirov, *Novice*, 1858, 205–206, 213–214. Celoten potopis je objavljen v antologiji Marije Stanonik, Žiri in Žirovci v slovenski literaturi, *Žirovski občasnik* 11–12, Žiri 1987, 13–15.

²⁴ Prim. Dopis loškemu dekanu v NŠAL/ŠAL, spisi, župnija Stara Loka.

²⁵ Spomin na to je zapisal V. Steska v gradivu za življenjepisa A. Žaklja, NŠAL 468, fasc. 2.

²⁶ Prim. pismo škofa J. Vidmarja župniku J. Krašovcu ob imenovanju za kaplana pri Sv. Križu. Povzetek vsebujejo zapiski I. Vrhovnika v zapuščini R. Nahtigala.

Sostro

Po dobrih treh letih je bil Žakelj ponovno premeščen, tokrat v bližino Ljubljane. V župnijo Sostro pri Ljubljani je prišel v začetku oktobra 1864 in ostal dve leti. Takrat je župnijo, ki je štela 1740 vernikov, vodil župnik Anton Gregorc. V času delovanja v Sostrem so se očitno še bolj pokazale slabosti Žakljeve volje in posledice neurejenega življenja. J. Marn je zapisal: »Po službah neugodnih in družbah neprijaznih je v slutnji, da ga tovarši ne umejo, predstojniki pa prezirajo in celó preganjajo, zahajati jel ‘v hiše, s smreko znamnjane!’ Zdelo se je, da hitro peša ‘duhom i telom’« (Marn 1879, 52). V. Steska pa je ohranil spomin poznejšega sostrskega župnika Martina Poljaka: »Tu so ga stari ljudje še dolgo pomnili in pripovedovali, da je bil srednje velik in izbranega izraza. Z ljudmi je bil priljuden in domač, zato so ga radi imeli. V družbi je bil šaljiv. Govoriti je znal lepo in razumljivo.«²⁷ J. Marn ohranja v spominu, da so mu tovariši kot duhovnemu pomočniku v Sostrem želeli pomagati tudi tako, da bi se zaposlil s prevajanjem Wisemanove *Fabiole*. Sicer je obljubljal in obljubljal, a dela ni opravil.

Sveti Duh

V župniji Sveti Duh (Veliki Trn) pri Leskovcu je Žakelj bil od oktobra 1866 do svoje smrti 26. aprila 1868 kaplan pri župniku Martinu Zagorjanu, s katerim je bil sošolec v semenišču. V župniji, ki je imela 1440 članov in poleg župnijske cerkve še 3 podružnice, je bilo komaj zadosti dela za dva duhovnika. Župnik pa je dobil od škofije nalogo, da je skrbel za kaplana in mu poleg prehrane oskrboval še obleko. Kaplanove dohodke je prevzemal župnik in je moral o uporabi redno poročati ordinariatu. Po pričevanjih, ki jih je leta 1900 zbiral Ivan Vrhovnik, je bil župnik M. Zagorjan po naravi skop in mu ni bilo veliko mar za kaplanove težave.²⁸ Župnija Sveti Duh je bila zadnja postaja Žakljevega zemeljskega popotovanja; zbolel je za pljučnico in ji hitro podlegel. Ko je njegov študijski in duhovniški kolega Luka Jeran to sporočil bralcem *Zgodnje Danice* je zapisal, da je bil ‘duhovni pomočnik’ pri Sv. Duhu in ga je priporočil bralcem v molitev.²⁹ K. Glaser ga je v svojem pregledu slovenskega slovstva imel za župnika pri Sv. Duhu (Glaser 1896: 72), kar ni ustrezalo dejanskemu stanju; Žakelj je imel naslov kaplana in pod tem imenom je dosledno naveden v šematizmih ljubljanske ško-

²⁷ Pričevanje je ohranil V. Steska v gradivu za življenjepis A. Žaklja, NŠAL 468, fasc. 2.

²⁸ Prim. pričevanja v zapiskih I. Vrhovnika; v zapuščini R. Nahtigala.

²⁹ *Zgodnja Danica*, št. 18, 1. maj 1868, 146.

fije. Žakljev grob ob župnijski cerkvi je bil uničen okoli leta 1895, ko so gradili novo župnijsko cerkev Sv. Duha in ob tem uničili velik del pokopališča, ki je bilo ob cerkvi. V spomin na Žakljevo delo v župniji mu je maja 2000 župnija postavila spominsko ploščo na zunanji steni župnijske cerkve.³⁰

Dne 11. avgusta 1867 se je Žakelj na Raki udeležil posvetitve velikega oltarja sv. Lovrenca v tamkajšnji novi župnijski cerkvi. Ob isti priložnosti se je srečal s svojim cerkvenim predstojnikom ljubljanskim škofom Jernejem Vidmarjem, ki je na Rako prišel na predvečer praznika in se je srečal z duhovniki leskovške dekanije. Za to priložnost je Žakelj pripravil pesem, ki so jo prebrali med slovesnostjo. Poročevalec je zapisal, da je škof po slavnostni pridigi obhajal mašo, »pri kateri se je tudi pela nova pesem, ki jo je nalašč za to slovesnost zložil znani slovenski pesnik gosp. Rodoljub Ledinski«. Po maši je škof 348 otrokom podelil zakrament birme. Škof je ostal med duhovniki v župnišču vse do mraka in se zvečer podal v Leskovec.³¹ To je bila priložnost, da se je škof srečal z duhovnikom Žakljem in da je v pogovoru z njim in z drugimi duhovniki, razmišljal o njegovem nadaljnjem ravnanju. Gotovo je pri sprejemanju odločitev, kam ga prestaviti, imela vpliv izkušnja z Rake in Žakljevo ravnanje tam. V nadaljevanju je *Zgodnja Danica* objavila *Pesem o blagoslovljenji noviga velikiga altarja sv. Lavrencija na Raki*.³² To je bilo njegovo zadnje javno predstavljeno pesniško delo.

Kratko pred smrtjo, to je 27. aprila 1868, je Žakelj dobil s škofijskega ordinariata dekret, s katerim je bil poslan že na deseto duhovniško mesto – tokrat na Rako. Kot se je spomnil njegov znanec, zapisano pričevanje je ohranil Marn, se je Žakelj škofijske pošte prestrašil. Pričakoval je, da bo kazensko prestavljen v kakšno samostansko ustanovo, kamor so v tistem času pošiljali duhovnike, da bi se odvadili slabih navad – najpogosteje pitja. Skoraj ustaljena praksa je bila, da so škofje takšne duhovnike pošiljali za nekaj mesecev v samostansko skupnost, kjer so jim pod posebnimi pogoji omogočali osnovni življenjski okvir in jih odvajali slabe navade. Temu so nato sledile nekajtedenske duhovne vaje, spet v kakšnem samostanu strogega reda. Če se je to izkazalo kot pozitivno, je bil duhovnik poslan na novo delovno mesto. Kadar pa vsi postopki niso bili učinkoviti, je škof predlagal upokojitev takšnega duhovnika. Z minimalno pokojnino se je nato moral prebijati, marsikdaj v breme sorodnikov, skozi preostali del življenja. Žakelj pa je dobil imenovanje za duhovnika na Raki, s katero je bil povezan in bi se verjetno tudi v družbi župnika Antona Tavčarja (1827–1885) lahko vključil v ustaljeno župnijsko življenje. Anton Tavčar, stric pisatelja Ivana

³⁰ Prim. M. L., Spomin na pozabljenega. Odkrili ploščo v čast Antona Žaklja, pesnika in kaplana, *Dolenjski list*, št. 21. 25. maj 2000, 7.

³¹ Na Raki, *Zgodnja Danica*, št. 25, 1. september 1867, 198.

³² *Zgodnja Danica*, št. 25, 1. september 1867, 199. Za postavitev oltarja se je zavzel novi župnik A. Tavčar.

Tavčarja, je bil doma iz Poljan nad Škofjo Loko.³³ Žakelj se je imenovanja razveselil in se je že začel pripravljati na odhod (Marn 1879: 54).

V dekaniji Leskovec je Žakelj imel še drugega rojaka. Edvard Polak (1806–1885), leskovški župnik, dekan in častni kanonik, je bil doma iz Radovljice in je bil v župniji Leskovec od leta 1856 do svoje smrti 4. decembra 1885.³⁴ Ob njem so se duhovniki zbirali ob različnih cerkvenih slovesnostih in drugih priložnostih. Iz spominov, ki jih je ohranil J. Marn, je leta 1867 A. Žakelj izrekel voščilo za Polakov god s priložnostno pesmijo. Marnov znanec je poročal, da so pesnitev prebiral z velikim zanimanjem in da mu je bilo žal, ker si je ni prepisal. »Kaže pa čestitanka ta, če tudi je Žakelj bil onemogel telesno, da duh njegov bil je še zmirom krepak« in da je imel pred seboj še več ustvarjalnih načrtov (Marn 1879: 52).

Zapisi o Antonu Žaklju kot duhovniku

Zapisov o njem je kar nekaj. Nekateri od teh so pustili trajno sled v slovenski historiografiji in kulturni zgodovini. J. Marn je v pripravi članka za *Jezičnik* zbral pričevanja Žakljevih sošolcev in drugih duhovnikov, ki so ga poznali. Zanje je bil »izvanredno obdarjen, učen in brihten mož«, ki mu usoda ni bila naklonjena in se je začel njegov propad, »ko so ga jeli proganjati od nemila do nedraga«. Ista priča pove: »Kolikor meni znano, bil je pokojni v duhovnem pastirstvu jako natančen i deloven perva leta. V spovednici bolj na ojstro stran; izversten govornik na leci, zlasti v sukanji besed, ker mu je vsaka prišla prav. Pevska žila njegova je tebi še bolj znana kot meni; a – ne samo skladal je pesmice, tudi popeval kaj rad in dobro ... Kar je pa ranjki prebral in znal, temu se je kar čuditi« (Marn 1879: 52).

Marn, sam član kleriškega stanu, je bil prepričan, da je bil Žakelj »prešeren duhoven«. Uporabi takšnega izraza in vsem asociacijam, povezanim z izrazom, je I. Grafenauer nasprotoval in je izrazil resno željo, da bi bilo treba izraz prenehati uporabljati (»Čas je že, da se ta beseda odstrani iz zgodovine našega slovstva«) (Grafenauer 1911: 185). Marn zato ni imel pomislekov, da je zanj navedel besede Prešernove pesmi, prvotno namenjene Valentinu Vodniku: »Preblečen sem kaplanček bil, – In rad sem pel še raji pil« (Marn 1879: 42). K takšnemu sklepanju so ga pripeljala pričevanja Žakljevih sošolcev in znancev,

³³ Anton Tavčar (1827–1885) je župnijo Raka upravljal do svoje smrti 23. oktobra 1885. Nečak Ivan Tavčar se je pri njem pogostokrat ustavljal že kot študent in tudi pozneje. Prim. Domače novice, *Slovenec*, št. 243, 24. oktober 1885, 3; Z Dolenjskega, *Slovenec*, št. 247, 29. oktober 1885, 3.

³⁴ Prim. Domače novice, *Slovenec*, št. 279, 5. december 1885, 3.

za katere je bil velik domoljub in po vsej pravici imenovan tudi 'rodoljub'. »V družbi je bil vesel, šaljiv, tudi zbadljiv, če trebalo; govoril z gladko besedo kot 'dohtar', a tudi take pravil, da smo skoraj kar popokali od smeha. Kjer je bil on, ondi ni bilo treba veliko govoriti, le poslušali smo. V poznejših letih je bil pač bolj tih, a kadar je izpregovoril, jedernato je bilo. Škoda pač škoda – takov veleduh! – Bil je krotak in pohleven, in – kadar ne vinjen, tudi povse dober duhoven pomočnik v pastirstvu; samo doma ni mogel bivati, niti gledati ne novcev v žepu, ne vinca v kupici! Ljudstvo ga je rado imelo in se posebno rado poslušalo njegove izvirne in zanimive ogovore na leci, ter – kakor sploh po kmetih, se ni kaj preveč pohujševalo nad njim, kajti trudil se je dostojanstvo vsegdar vsaj nekoliko ohraniti« (Marn 1879: 53).

Po drugem pričevanju, ki ga je pridobil in ohranil Marn, je bil Žakelj »dobra duša, hrupnih tovaršij ni špogal; najraje se je vsedel s kakim možičkom v hram v gorici ter sta ga čivkala celi popoldan«. Isti pričevalec, je dodal še, po njegovem razumevanju, razlog za tak razvoj ravnanja: »Slaboča njegova, a le po neljubih prilogah in po preganjanji vzročena je bila, da je naposled v omotni pijači začel utapljati kavrana, ki mu je kljuval serce« (Marn 1879: 53). Na ta način je delil usodo toliko izrednih, »a tako malo srečnih narodnjakov«.

Ta slabost naj bi dajala pečat vsemu njegovemu življenju in ga zaznamovala. I. Grafenauer je ocenil, da so bile za takšen razvoj dogodkov krive neugodne razmere, tudi neprestane selitve iz enega dela škofije v drugi del in da »se je udal poleg tega, morda tudi vsled tega, nesrečnemu nagnjenju k opojnim pijačam in tako mož, ki je že l. 1838. dopisoval z Vrazom, kot pesnik ni dozorek« (Grafenauer 1911: 185). Svoj delež pri takšnem razvoju dogodkov so imeli tudi Žakljevi cerkveni predstojniki, h katerim je bil poslan in je moral z njimi sodelovati. Še leta po njegovi smrti se je v spominu ljudi ohranilo, da je imel napetosti z župnikom Janezom Globočnikom v Poljanah, ki je bil njegov rojak, doma iz Železnikov. Podobno je bilo z zadnjim župnikom pri Svetem Duhu Martinom Zagorjanom, ki je Žaklja prepustil usodi in se ni menil za naročila, ki jih je dobil od škofa. Kot kaplan seveda ni imel nobene možnosti, da bi sam izbral kraje delovanja in bi s tem omogočil bolj razumevajoče sodelavce in predstojnike.

Res je, da se v mnogih trenutkih Žakljevega življenja nagnjenost do alkohola pokaže kot šibkost, ki je dajala pečat njegovim izbiram in njegovemu ravnanju in opredeljevala odnos drugih duhovnikov do njega. Vendar je ohranil svoj zaupljiv pogled na Boga in na njegovo usmiljenje, kot odločujoč dejavnik pri presojanju ljudi: »Sam v mnogoterih nezgodah je pesnik znal tolažiti sebe in soterpine ne le z mirom v dnu hladne jame, pod gomilo, temuč prav po kerščanski z ozirom na Boga vsegamogočnega in usmiljenega, na Rešitelja našega, kateri je šel v svoje veličastvo le skozi križnih nuj napastvo, v težavi, v slavi naš pervin, z ozirom na plačilo v obljubljeni deželi, v kerdelu izveličanih« (Marn 1879: 49–50). V vseh

svojih pesmih ohranja pozitiven pogled na človeka in gleda na Boga kot tistega, ki vodi človeško življenje in dogodkom daje smisel. Pogled vernega človeka na življenje in preizkušnje so stalna sestavina Žakljevega ustvarjanja.

Žakelj je bil znan po tem, da se je tudi kot duhovnik izogibal družbe in množičnih srečanj. Bil je navajen živeti bolj samotarsko življenje in se v družbi ni najbolj znašel. Marn o tem zapiše: »Skromni Rodoljub Ledinski ni pa ljubil nikdar družeb šumnih ali slovečih, marveč se jih je ogibal, in – ker ga mnogi celó niso poznali, ga tudi niso čislali; prezirali, opravljali, še obrekovali so ga« (Marn 1879: 45). Tudi v tem pogledu je delil usodo izvirno obdarjenih, duhovno in idejno močnih osebnosti, ki v času življenja le redko doživijo potrditev in razumevanje.

Zaključek

V 26 letih svojega duhovništva je Anton Žakelj zamenjal devet pastoralnih mest; na nobenem ni bil več kot štiri leta. Med duhovniki je izstopal – mogoče je reči – tudi po široki izobrazbi, znanju jezikov in razgledanosti. Dobro se je razumel z ljudmi, med katere je bil poslan, in je bil povsod sprejet z naklonjenostjo. Niso mu bile tuje vsakodnevne težave ljudi in problemi, s katerimi so se srečevali različni stanovi. Hkrati ko je v pesniško besedo prelival svoja doživetja in stališča do pomembnih življenjskih tem, ni spregledal svojega osnovnega poslanstva, da je bil med ljudi poslan kot duhovnik in da je s tem imel zelo jasno določene naloge. Zato ima marsikatero besedilo podučni ali vzgojni namen, to je v luči krščanskega izročila predstaviti odgovor na temeljna človeška vprašanja in na dogodke vsakega dne, s katerimi so se ljudje srečevali. Vera mu je pomagala razumeti in razložiti zahtevne izzive in dati odgovore, kot so jih od duhovnika pričakovali ljudje. Verski dogodki so mu bili pomemben del vsebin in okvirji, ki so ljudem narekovali življenjske odločitve. V tem smislu je bil zvest svojemu življenjskemu poslanstvu in se pri svojem besedovanju ni omejil le na tostranstvo, temveč je znal dodati tudi onstransko razsežnost. Iskanje utehe v pijači, česar naj bi se navadil v času delovanja v Beli Krajini, mu je počasi uničevalo moči in slednjič povzročilo smrt.

Viri

NŠAL/ŠAL, spisi, dopisovanje med škofijskim ordinariatom in različnimi župnijami

NŠAL 572, zapiski Franceta Pokorna

NŠAL 468, zapuščina Viktorja Steske, fasc. 2

SAZU, Biblioteka, zapuščina akademika Rajka Nahtigala, fasc. korespondenca Š–Ž, tuja korespondenca, ovoj Anton Žakelj – Ledinski

Catalogus cleri dioecesis Labacensis za različna leta

Literatura

Matjaž AMBROŽIČ, 2010: Prva teološka fakulteta in knezoškofijsko bogoslovno učilišče v Ljubljani. *Teološki študij na Slovenskem. Vloga teoloških izobraževalnih ustanov v slovenski zgodovini pri oblikovanju visokošolskega izobraževalnega sistema* (Acta ecclesiastica Sloveniae. 32.). Ljubljana: Inštitut za zgodovino Cerkve, 351–456.

Jurij BIZJAK, 2017: Preureditev župnij v Škofiji Koper. *Družina* 66/31 (30. julij), 8.

Tine DEBELJAK, 1957: Iz gradiva o Žaklju – Ledinskem. *Vrednote*, zv. IV, 88–117.

Janez DOLENC, 1956: Anton Žakelj – Rodoljub Ledinski (Odlomek iz monografije). *Loški razgledi* 3, 205–216.

– –, 1991: geslo Žakelj Anton, *Slovenski biografski leksikon* [= *SBL*], zv. IV, 930–932.

France M. DOLINAR, 1991: geslo Anton Alojzij Wolf, *SBL*, zv. IV, 714–716.

Karol GLASER, 1896: *Zgodovina slovenskega slovstva*, zv. III. Ljubljana, 72–73.

Joža GLONAR, 1925: geslo Jurij Dolinar, *SBL*, zv. I, 142.

– –, 1932: geslo Urban Jerin, *SBL*, zv. I, 406–407.

Ivan GRAFENAUER, 1911: *Zgodovina novejšega slovenskega slovstva*, zv. II. Ljubljana, 184–189.

France KIDRIČ, 1925: geslo Jožef Dagarin, *SBL*, zv. I, 110–111.

– –, 1925a: geslo Ignac Holzapfel, *SBL*, zv. I, 337–338.

– –, 1933: geslo Janez Zlatoust Pogačar, *SBL*, zv. II, 404–408.

Rudolf KOLARIČ, 1933: geslo Franc Seraf. Metelko, *SBL*, zv. II, 105–109.

Josip LESAR, 1925: geslo Simon Klančnik, *SBL*, zv. I, 457–458.

Franc Ksaver LUKMAN, 1933: geslo Jožef Poklukar, *SBL*, zv. II, 427–429.

M. L., Spomin na pozabljenega. Odkrili ploščo v času Antona Žaklja, pesnika in kaplana, ki je umrl na Velikem Trnu – Pobuda dr. Marije Stanonik. *Dolenjski list*, št. 21, 25. maj 2000, 7.

Josip MARN, 1879: Anton Žakelj – Rodoljub Ledinski. *Jezičnik* 17, 42–54.

Anton SKUBIC, 1976: *Zgodovina Ribnice in ribniške pokrajine*. Buenos Aires: Editorial Baraga.

Slovenski biografski leksikon [SBL], zv. I–IV, Ljubljana 1925–1991.

Povzetek

DUHOVNIK LJUBLJANSKE ŠKOFIJE ANTON ŽAKELJ-RODOLJUB LEDINSKI

Duhovnik ljubljanske škofije Anton Žakelj si je dobro teološko izobrazbo pridobil v škofijskem bogoslovnem semenišču v Ljubljani, kjer so bili njegovi učitelji ugledni teološki strokovnjaki tistega časa. Za urejeno poslovanje semenišča in za dobro pripravo teoloških učiteljev, ki so vzgajali rodove bodočih duhovnikov, je skrbel takratni škof Anton Alojzij Wolf, razgledan in sposoben cerkveni voditelj, sam pobudnik vrste narodno pomembnih ustanov. A. Žakelj je že v času študija imel možnost, da je deloval na kulturnem in literarnem področju in imel stike s pomembnimi osebnostmi tistega časa. Po pričevanju sodobnikov se je že v prvih letih pastoralnega dela navzel razvade pretiranega uživanja pijač, kar je dalo pečat celotnemu življenju in delovanju. Materialni pogoji za mlade duhovnike niso bili dobri in so neredko živeli v revščini. Zaradi svojega izvirnega načina življenja, je A. Žakelj prihajal v konflikte župniki in drugimi duhovniki. Da bi ga odvadili odvisnosti, ga je vodstvo ljubljanske škofije pogostokrat premeščalo iz župnije v župnijo. V 26 letih svojega duhovništva je bil kaplan kar na devetih župnijah. Med krajevnimi vernimi občestvi je bil cenjen kot dober govornik in zelo razgledan duhovnik. Imel je dobre stike z ljudmi, med katerimi je deloval, in je od njih dobival ideje za zbiranje ljudskega pesniškega gradiva in za izvirne stvaritve. Kljub težkim razmeram, v katere je bil poslan, je ohranil pozitiven pogled na človeka in je bil zvest temeljnemu poslanstvu, ki mu je bilo zaupano kot duhovniku in oznanjevalcu.

Zusammenfassung

ANTON ŽAKELJ-RODOLJUB LEDINSKI, PRIESTER DER DIÖZESE LJUBLJANA

Der Priester der Diözese Ljubljana Anton Žakelj genoss eine gute theologische Ausbildung am Theologischen Seminar in Ljubljana, an dem namhafte Gelehrte der Theologie der damaligen Zeit lehrten. Der damalige Bischof Anton Alojzij Wolf, ein sachkundiger und gewandter Kirchenleiter, selbst Initiator einer Reihe von national bedeutenden Institutionen, sorgte für den geregelten Betrieb des Priesterseminars und eine gute theologische Ausbildung neuer Lehrer, die für die Erziehung und Ausbildung von weiteren Generationen künftiger Priester verantwortlich waren. Bereits während seines Studiums hatte Anton Žakelj Gelegenheit, im kulturellen und literarischen Bereich zu arbeiten und Kontakte zu bedeutenden Persönlichkeiten der damaligen Zeit zu knüpfen. Nach Aussagen von Zeitgenossen gewöhnte er sich bereits in den ersten Jahren seiner pastoralen Tätigkeit exzessive Trinkgewohnheiten an, die sein gesamtes Leben und Wirken prägten. Die materiellen Bedingungen für junge Priester waren nicht gut, weshalb sie oft in Armut lebten. Wegen seiner eigenartigen Lebensart geriet Anton Žakelj in Konflikte mit Priestern und anderen Glaubensträgern. Um ihn von seiner Sucht abzulenken, wurde Žakelj seitens der Leitung der Diözese Ljubljana oft von Pfarrei zu Pfarrei versetzt. In den 26 Jahren seines Priestertums diente er als Kaplan in neun Pfarreien. Die lokalen Religionsgemeinschaften schätzten ihn als guten Redner und angesehenen Priester. Er hatte gute Beziehungen zu seinen Mitmenschen, mit deren Kreise er wirkte, und erhielt von ihnen Anregungen für seine Sammlung des volkslyrischen Materials und originelle Schöpfungen. Trotz der schwierigen Umstände, unter denen er tätig war, blieb er positiv gegenüber den Mitmenschen und das ihm anvertraute Amt als Priester und Prediger.